

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	30.04.2025
Spisová značka:	25 Cdo 2104/2023
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2025:25.CDO.2104.2023.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Náhrada škody
Dotčené předpisy:	§ 2937 o. z. § 10 předpisu č. 266/1994 Sb. ve znění od 01.04.2017 do 14.01.2020 § 22 předpisu č. 289/1995 Sb.
Kategorie rozhodnutí:	B

25 Cdo 2104/2023-368

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Hany Tiché a soudců JUDr. Roberta Waltra a JUDr. Martiny Vršanské v právní věci žalobkyně: **Výzkumný Ústav Železniční, a.s.**, IČO 27257258, se sídlem Novodvorská 1698/138b, 142 00 Praha 4, zastoupená Mgr. et Mgr. Bedřichem Fialou, advokátem se sídlem Politických vězňů 98/0, 280 02 Kolín, proti žalovaným: **1. R. P., 2. L. P.**, oba zastoupeni JUDr. Martinem Horčicem, advokátem se sídlem Politických vězňů 27, 280 02 Kolín, o 202 602 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Nymburce pod sp. zn. 7 C 280/2021, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 8. 3. 2023, č. j. 25 Co 243/2022-349, takto:

I. Dovolání **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobkyně se domáhala po žalovaných zaplacení náhrady škody, jež jí vznikla poškozením lokomotivy a trakčního vedení pádem suchého stromu z pozemku žalovaných na její zkušební trať malého zkušebního okruhu ve XY (dále jen „MZO“).

2. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 8. 3. 2023, č. j. 25 Co 243/2022-349, potvrdil rozsudek Okresního soudu v Nymburce ze dne 25. 10. 2022, č. j. 7 C 280/2021-307, kterým zamítl žalobu na zaplacení 202 602 Kč s příslušenstvím, výrok o náhradě nákladů řízení změnil jen ohledně výše a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze zjištění soudu prvního stupně, že žalovaní mají ve společném jmění manželů lesní pozemek č. XY v obci a k. ú. XY. Žalobkyně je mimo jiné vlastníci pozemku dráhy p. č. XY v obci a k. ú. XY, a provozovatelkou MZO tamtéž. Dne 10. 10. 2018 v 13:15 hodin došlo v místě zkušební dráhy železničního zkušebního okruhu (dále

jen „ŽZO“) XY, na zkušební trati MZO na kilometru 5 030 k pádu suchého stromu (borovice) na trolej zkušební trati a poškození lokomotivy. Za její opravu zaplatila žalobkyně 241 183,41 Kč, za opravu trakčního vedení 2 602 Kč a za prohlídku lokomotivy 2 860,44 Kč. Pojišťovna žalobkyně jí poskytla částečné plnění (47 750 Kč). Žalobkyně zmocnila dne 25. 10. 2017 společnost Chládek a Tintěra, Pardubice a.s., aby ji zastupovala mimo jiné „ve věci projednání kácení trvalého porostu/stromů a náletových dřevin s vlastníky pozemků dotčených katastrálních území, okolo kterých prochází ŽZO zkušebního centra XY“; společnost zmocnění přijala 9. 11. 2017. Toto zmocnění bylo přiloženo k nedatované výzvě společnosti Chládek a Tintěra, která byla doručena žalovaným (i dalším vlastníkům) před škodní událostí a ve které bylo uvedeno, že společnost byla zmocněna žalobkyní k zajištění přípravy provedení ořezů a kácení veškeré vegetace ohrožující bezpečné a plynulé provozování dráhy, která se nachází v těsném sousedství jejich pozemků. Výzva obsahovala mimo jiné připomenutí, že provedení ořezů a kácení ukládá vlastníkům pozemků energetický zákon a zákon o dráhách, a informaci, že tyto práce pro vlastníky bezúplatně provede firma, která bude ořezáním a kácením vegetace vlastníkem dráhy pověřena. Vlastníci byli vyzváni, aby sdělili, zda kácení provedou sami, nebo využijí uvedené nabídky, a byli upozorněni, že pokud se nevyjádří, bude to pokládáno za souhlas s okleštěním a kácením na jejich pozemku pověřenou firmou. Další nedatovaná výzva ke kácení byla vlastníkům (včetně žalovaných) společností zaslána 12. 10. 2018. Před ani po datu škodní události žádné kácení ani ořezání vegetace ze strany žalobkyně (ani žalovaných) neproběhlo. Spadlý strom se nacházel ve vzdálenosti 1,65 m od hranice dráhy.

3. Po právní stránce odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně věc posoudil zejména podle § 10 zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, § 32 odst. 1 (správně § 22) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, vše ve znění účinném v době škodní události, a podle § 2900 a § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dále jen o. z. S odkazem na judikaturu (rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 3 As 161/2019 a 4 As 383/2019) dovodil, že podle § 10 zákona č. 266/1994 Sb. ve znění účinném v době škodní události, který je ve vztahu k občanskému zákoníku zákonem speciálním, měl vlastník nemovité věci v sousedství dráhy povinnost strpět, aby na jeho pozemku byla provedena nezbytná opatření k zabránění (mimo jiné) pádu stromu, vznikne-li nebezpečí pádu stromu přírodními vlivy. Vznikne-li však takové nebezpečí z jednání vlastníka, opatření provede vlastník na svůj náklad. Vždy však o rozsahu a způsobu opatření a kdo ho provede, měl rozhodnout správní drážní úřad. V rozhodné době řešila otázky bezpečnosti zkušebních drah žalobkyně, která si na projednání možného zásahu do vlastnictví majitelů dotčených pozemků najala externí firmu. Ta v zastoupení žalobkyně vyzvala žalované jako vlastníky k případnému kácení nebo ořezu stromů, avšak současně nabídla, že nutný zásah bude bezplatně proveden, budou-li s tím souhlasit, anebo v případě, že se nevyjádří. Žalovaní, kteří s provedením bezplatného kácení souhlasili, tak museli být přesvědčeni, že žalobkyně se o bezpečnost zkušební dráhy ve vztahu k jimi vlastněnému lesnímu pozemku postará bez jakékoli jejich součinnosti. Neporušili tak žádnou zákonem č. 266/1994 Sb. uloženou povinnost a vzhledem k tomu, že po občanovi lze požadovat pouze rozumnou a přiměřenou míru bdělosti, neporušili ani žádnou povinnost podle občanského zákoníku. Za škodu proto neodpovídají. Odvolací soud rovněž uzavřel, že přírodním vlivem je každý přirozený vývoj v přírodě, a to včetně usychání stromů, jejich napadení dřevokaznými houbami, či jinými cizopasníky. Tvrdila-li žalobkyně, že spadlý strom byl suchý a napadený hnilobou, musel jí být jeho stav zřejmý a měla zajistit jeho odstranění sama. Navíc se suchý strom nacházel jen ve vzdálenosti 1,65 m od hranice dráhy, tj. v ochranném pásmu dráhy, a subjektem, který měl prvotně zabezpečit provozuschopnost a bezpečnost dráhy je drážní úřad nebo přímo žalobkyně jako provozovatelka dráhy.

4. Rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu napadla žalobkyně dovoláním s tím, že k řešení předkládá dvě otázky. 1) Odklon od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu spatřuje v otázce procesního práva. Namítá vadné poučení podle § 118a o. s. ř., neboť soud ji poučil pouze o povinnosti doplnit tvrzení, avšak nikoli, že k těmto tvrzením má navrhnout důkazy a v důsledku toho nenastala koncentrace řízení. Odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 850/2001, 31 Cdo 416/2010, 29 Odo 1538/2006 a 21 Cdo 870/2002. Proto nebylo dovolatelce umožněno navrhnout důkazy, zejména důkaz znaleckým posudkem dendrologa k prokázání skutečnosti, že spadlý strom byl napaden dřevokazným hmyzem, a soud navíc neprovedl celou řadu navržených důkazů, v důsledku čehož byla žalobkyně v důkazní nouzi. Je přesvědčena, že příčinou pádu stromu bylo jeho napadení dřevokazným hmyzem, a ten tak nespadl v důsledku přírodních vlivů. 2) Jako dosud nevyřešenou předkládá dovolatelka otázku, „zda zákon o drahách lze považovat z hlediska nároků na náhradu škody mezi provozovatelem dráhy a vlastníky přilehlých pozemků za komplexní předpis lex specialis nebo zda existují dvě právní úpravy (zákon o drahách a občanský zákoník), stojící vedle sebe či se vzájemně doplňující“. Nesouhlasí s výlučnou aplikací § 10 zákona č. 266/1994 Sb., neboť zde užitý pojem „jednání“ je třeba vyložit konformně v souvislosti s ustanovením § 545 o. z. a za „jednání“ je nutno považovat i opomenutí. Žalovaní se nemohli domnívat, že dovolatelka provede opatření sama, aniž by je vyzvala k nezbytné součinnosti, a v této souvislosti se měl soud zabývat ustanoveními § 1013 až 1023 o. z. Poukazuje na to, že se nezavázala, že bude suplovat povinnosti vlastníků pozemků, proto nelze uzavřít, že by tím byli vlastníci jednotlivých pozemků zproštěni svých vlastnických povinností (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 4132/2016). Tvrzení žalovaných, že bylo dlouhodobě zavedeno, že žalobkyně zajišťuje údržbu okolí dráhy, nebylo prokázáno. Odvolacím soudem citovaná judikatura (sp. zn. 4 As 383/2019) na daný případ pak nedopadá, jelikož se týká pouze zdravých stromů. Žalovaní byli povinni strpět případnou údržbu jejich pozemků dovolatelkou,

avšak tím nebyli zbaveni vlastní povinnosti prevence (nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 11/01). Ustanovením § 10 zákona o dráhách je pro žalobkyni založeno pouze oprávnění udržovat pozemky vlastníků v ochranném pásmu dráhy, nikoli však povinnost. Toto ustanovení „si zachová povahu lex specialis jen v těch případech, kdy se skutečně překrývá s obecnou úpravou“. Zákon č. 266/1994 Sb. neobsahuje úpravu odpovědnosti za škodu, proto je věc třeba posuzovat podle občanského zákoníku. Dovolatelka odkazuje rovněž na § 22 zákona o lesích a související judikaturu (sp. zn. 25 Cdo 2138/2001) s tím, že ani toto ustanovení nevylučuje použití obecné právní úpravy k náhradě škody. Je přesvědčena, že za vzniklou škodu odpovídají žalovaní, nanejvýš jde o odpovědnost společnou s dovolatelkou. Soudy se proto měly zabývat otázkou, kdo a v jakém rozsahu se podílel na vzniku škody, případně moderací (sp. zn. 25 Cdo 3156/2017). Poukazuje na § 2901 a § 2937 o. z. s tím, že je na žalovaných, aby prokázali, že nezanedbali náležitý dohled nad svou nemovitostí (rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3021/21 a rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 4605/2015, 25 Cdo 374/2008). Navrhla zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2022, dále jen „o. s. ř.“, a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníci řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., se zabýval jeho přípustností.

6. K dovolatelkou formulované otázce 1) dovolací soud uvádí, že podle protokolu o jednání (i argumentace v dovolání) byla žalobkyně poučena podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., přičemž odstavec 3 upravuje právě poučení o nutnosti navrhnout ke svým tvrzením důkazy. Namítá-li dovolatelka, že v důsledku nedostatečného poučení ze strany soudu jí bylo znemožněno navrhnout důkaz znaleckým posudkem z dendrologie k prokázání skutečnosti, že spadlý strom byl napaden dřevokazným hmyzem, je nutno zdůraznit, že skutkový závěr, že strom byl suchý a napadený dřevokazným hmyzem, soudy učinily a vycházely z něho. Odvolací soud se tedy od ustálené judikatury týkající se namítané procesní otázky neodchýlil, a proto tato otázka přípustnost dovolání nezakládá.

7. Dovolatelka jako dosud nevyřešenou předložila otázku, zda lze zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách, považovat z hlediska nároků na náhradu škody mezi provozovatelem dráhy a vlastníky přilehlých pozemků za komplexní speciální předpis (lex specialis), nebo zda existují dvě právní úpravy (zákon o dráhách a občanský zákoník), stojící vedle sebe či se vzájemně doplňující. Z obsahu dovolání lze však dovodit, že dovolatelka touto otázkou sleduje, aby dovolací soud vyložil ustanovení § 10 zákona o dráhách ve vztahu k odpovědnosti vlastníka stromu, který pádem způsobil škodu na majetku žalobkyně – vlastnice a provozovatelky dráhy. Vzhledem k tomu, že tato otázka dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena, je dovolání žalobkyně podle § 237 o. s. ř. přípustné, avšak není důvodné.

8. Podle § 9 odst. 2 zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách, ve znění účinném od 1. 4. 2017 do 14. 1. 2020 (dále jen „zákon o dráhách“) provozovatel dráhy a dopravce je oprávněn v ochranném pásmu dráhy vstupovat na cizí pozemky, popřípadě na stavby na nich stojící, za účelem oprav, údržby a provozování dráhy, odstraňování následků nehod nebo poškození dráhy a za účelem odstraňování jiných překážek omezujících provozování drážní dopravy. Přitom je povinen dbát toho, aby užívání pozemků, popřípadě staveb na nich stojících, bylo co nejméně rušeno a aby vstupem a činnostmi nevznikly škody, kterým je možno zabránit. Výkon těchto oprávnění musí být omezen na nezbytnou dobu a nezbytnou míru. Tímto ustanovením není dotčeno právo na náhradu škody podle občanského zákoníku.

9. Podle § 10 odst. 1 zákona o dráhách vlastníci nemovité věci v sousedství dráhy jsou povinni strpět, aby na jejich pozemcích byla provedena nezbytná opatření k zabránění sesuvů půdy, padání kamenů, lavin a stromů nebo jejich částí, vznikne-li toto nebezpečí výstavbou nebo provozem dráhy nebo přírodními vlivy; vznikne-li toto nebezpečí z jednání těchto vlastníků, jsou povinni učinit nezbytná opatření na svůj náklad. O rozsahu a způsobu provedení nezbytných opatření a o tom, kdo je provede, rozhodne drážní správní úřad.

10. Podle § 10 odst. 2 tohoto zákona drážní správní úřad zjišťuje zdroje ohrožování dráhy a zdroje rušení drážního provozu na nich. Zjistí-li zdroj ohrožení jiný, než je uveden v [odstavci 1](#), nařídí drážní správní úřad jeho provozovateli nebo vlastníku odstranění zdroje tohoto ohrožení. Nevyhoví-li provozovatel nebo vlastník zdroje ohrožení, drážní správní úřad rozhodne o odstranění zdroje ohrožení na jeho náklady.

11. Podle § 20 odst. 1 zákona o dráhách je vlastník dráhy povinen zajistit údržbu a opravu dráhy v rozsahu nezbytném pro její provozuschopnost a umožnit styk dráhy s jinými dráhami.

12. Podle § 22 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění účinném v době škodní události (dále jen „lesní zákon“) vlastníci nemovitostí nebo investoři staveb a zařízení jsou povinni provést na svůj náklad nezbytně nutná opatření, kterými jsou nebo budou jejich pozemky, stavby a zařízení zabezpečeny před škodami způsobenými zejména sesuvem půdy, padáním kamenů, pádem stromů nebo jejich částí, přesahem větví a kořenů, zastíněním a lavinami z pozemků určených k plnění funkcí lesa; tato opatření jsou

oprávnění provést i na pozemcích určených k plnění funkcí lesa. Rozsah a způsob zabezpečovacích opatření stanoví orgán státní správy lesů, pokud není podle zvláštních předpisů příslušný jiný orgán státní správy. Vlastník pozemků určených k plnění funkcí lesa je povinen provedení opatření strpět.

13. Podle § 2937 odst. 1 o. z. způsobí-li škodu věc sama od sebe, nahradí škodu ten, kdo nad věcí měl mít dohled; nelze-li takovou osobu jinak určit, platí, že jí je vlastník věci. Kdo prokáže, že náležitý dohled nezanedbal, zproští se povinnosti k náhradě. Způsobila-li škodu věc pádem nebo vyhozením z místnosti nebo podobného místa, nahradí škodu společně a nerozdílně s tím, kdo je povinen k náhradě podle odstavce 1, i osoba, která takové místo užívá, a nelze-li ji určit, vlastník nemovité věci (odst. 2 tohoto ustanovení).

14. V posledně citovaném ustanovení je zakotvena úprava povinnosti k náhradě pro případ, že škodu způsobí věc sama od sebe. Pro povinnost k náhradě újmy podle § 2937 o. z. je rozhodující naplnění tzv. kvalifikované okolnosti, vycházející z více či méně samovolného působení věci, která je způsobilá vyvolat škodu. Jde o situaci, kdy věc působí sama od sebe, tj. z vnitřních důvodů, okolností či vlastností, které nejsou vyvolány způsobem jejího užívání. Osobou povinnou k náhradě je ten, kdo měl mít nad věcí dohled. Není rozhodující, zda jej skutečně vykonával, nýbrž zda byl povinen tak činit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. 25 Cdo 2864/2022). Primárně má nad věcí dohled její vlastník, neboť s vlastnictvím věci se pojí povinnost na svou věc dohlížet (viz též čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle něž vlastnictví zavazuje). Z jazykového i teleologického výkladu § 2937 o. z. však vyplývá, že osobou povinnou k náhradě je (především) ten, kdo v době škodní události na věc dohlížel, měl ji fakticky ve své dispozici (např. nájemce, vypůjčitel, kdo ji fakticky převzal k realizaci určité činnosti nebo ji má u sebe bez právního důvodu či na základě protiprávního činu). Tyto závěry jsou v souladu i s odbornou literaturou, v níž se uvádí, že dohled má osoba, již věc slouží, resp. ji užívá (srov. Melzer in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges, 2018, s. 716, 719 a 720, nebo Pašek in PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3074).

15. V posuzované věci způsobil škodu pád stromu. Příčinou pádu byla skutečnost, že strom byl suchý, napadený dřevokazným hmyzem. Škodu tedy způsobil strom z důvodu svých vlastností. Strom byl součástí lesního pozemku (§ 507 o. z.), jehož vlastníkem byli žalovaní, kteří tak jsou vlastníky věci, která způsobila škodu. Vzhledem ke znění § 2937 o. z. je však třeba zabývat se otázkou, zda zde není jiná osoba, která měla nad věcí dohled, a v případě, že nikoli, pak i otázkou, zda jsou dány liberační důvody.

16. V posuzované věci spadl strom žalobců na trakční vedení dráhy, čímž došlo ke vzniku škody. Je proto třeba vyřešit, zda zákon o dráhách obsahuje úpravu, která je pro posouzení dohledové osoby ve smyslu § 2937 o. z. podstatná. Jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu o dráhách v rozhodném znění (zejména § 10), jeho účelem je zajištění ochrany dráhy a provozování drážní dopravy před nepříznivými vlivy z bezprostředního okolí tak, aby provozování dráhy a drážní dopravy mohlo probíhat bezpečně a nerušeně. Provozovatel dráhy je mimo jiné povinen zabezpečit plynulost a bezpečnost provozu dráhy a drážní dopravy na ní, přičemž při nedodržení této povinnosti je sankcionován ze strany drážního správního úřadu. Tato obecná povinnost v sobě zahrnuje i odstraňování dřevin rostoucích v blízkosti dráhy (v jejím obvodu nebo ochranném pásmu), které představují ohrožení bezpečnosti. Typicky se jedná o dřeviny, u kterých hrozí pád na trať nebo které zhoršují rozhledové poměry u trati; často jde o náletové dřeviny.

17. Zákon o dráhách omezuje vlastnická práva vlastníků sousedních pozemků, a to nejen existencí ochranného pásma dráhy (§ 9), zákazem vstupu do obvodu dráhy (§ 4a odst. 2), ale i zvláštní úpravou zakotvenou v § 10 zákona o dráhách. Toto ustanovení ve znění účinném v době škodní události (s účinností od 15. 1. 2020 byl postup odstraňování a oklešťování porostů v okolí dráhy podle § 10 zákona o dráhách změněn, tato změna se však projednáváné věci netýká) rozlišovalo dva režimy odstraňování zdrojů ohrožování dráhy a rušení drážního provozu na nich. První odstavec ukládal vlastníkům nemovitostí sousedících s dráhou povinnost strpět provedení nezbytných opatření k zabránění sesuvů půdy, padání kamenů, lavin a stromů nebo jejich částí, pokud toto nebezpečí vzniklo výstavbou nebo provozem dráhy nebo přírodními vlivy. Jestliže ale vzniklo nebezpečí jednáním těchto vlastníků, zákon ukládal, aby nezbytná opatření provedli na vlastní náklad. Druhý odstavec ukládal drážnímu správnímu úřadu, aby zjišťoval zdroje ohrožování dráhy a zdroje rušení drážního provozu na nich. Pokud drážní úřad zjistil jiný než v prvním odstavci uvedený zdroj nebezpečí, nařídil jeho provozovateli nebo vlastníku, aby ho odstranil. Nebylo-li tomuto nařízení vyhověno, rozhodl drážní správní úřad o odstranění zdroje ohrožení na náklady jeho vlastníka nebo provozovatele.

18. V této souvislosti lze odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. 3 As 161/2019, který uzavřel, že § 10 zákona o dráhách na prvním místě stanoví povinnost vlastníkům pozemků v sousedství dráhy „strpět“ provádění nezbytných opatření proti různým jevům včetně pádu stromů, a proto „primárním“ nositelem preventivní povinnosti k odstranění nebezpečí nejsou vlastníci dotčených pozemků, kteří mají „pouze“ povinnost plnění povinností provozovatelů (případně vlastníků) dráhy a její důsledky „strpět“. Až věta za středníkem (vznikne-

li toto nebezpečí z jednání těchto vlastníků, jsou povinni učinit nezbytná opatření na svůj náklad) ukládá povinnost konat (odstranit nebezpečí) vlastníkům sousedních pozemků, ale pouze za podmínky, že dané nebezpečí vzniklo (přímo) z jednání vlastníků. Takové ustanovení bude mířit především na situace, kdy vlastník sousedních pozemků bude vyvíjet určitou činnost ve svém zájmu (těžba dřeva, stavba apod.) a následkem takové činnosti vznikne nebezpečí pro dráhu. Pak je zcela logické, aby nesl povinnost takto vzniklé nebezpečí na své náklady odstranit. Znamená to tedy, že vlastník sousedních pozemků má jen velmi omezenou povinnost aktivně odstraňovat nebezpečí pro dráhu. Ve stejném rozhodnutí pak Nejvyšší správní soud vyslovil, že zákonné ustanovení výslovně pamatuje na situaci, v níž „padání stromů“ způsobí „přírodní vlivy“. Je přitom lhostejno, zda tyto přírodní vlivy jsou obvyklým chodem věcí či dramatickými výkyvy počasí. V takovém případě je vlastník sousedních pozemků povinen pouze strpět provedení nezbytných opatření; není zde však právní normy, která by mu ukládala povinnost, aby „padání stromů“ kvůli přírodním vlivům sám předcházel. V případě řádného neplnění povinnosti údržby a opravy stíhá vlastníka dráhy také odpovědnost ve formě náhrady škody. Lze se ztotožnit se závěrem Nejvyššího správního soudu, že takové řešení je racionální a odpovídá obvyklému principu, podle něhož je především povinností provozovatele, případně vlastníka infrastruktury, o tuto infrastrukturu pečovat, předcházet škodám a provádět k tomu na své náklady odpovídající opatření, a to i na „cizích“ nemovitostech, tedy pozemcích ve vlastnictví třetích osob, které musí taková opatření strpět.

19. Vzhledem k tomu, že v daném případě strom spadl z lesního pozemku, nelze pominout ani ustanovení § 22 odst. 1 lesního zákona, podle něhož jsou vlastníci nemovitostí povinni provést nezbytně nutná opatření, kterými jsou nebo budou jejich pozemky, stavby a zařízení zabezpečeny před škodami způsobenými (mimo jiné) pádem stromů nebo jejich částí, přičemž vlastníci pozemků určených k plnění funkcí lesa jsou povinni tato opatření strpět. Toto ustanovení tedy ukládá vlastníkům pozemků povinnost učinit taková opatření, která by zabránila (předešla) vzniku škody – tedy i vzniku škody pádem stromu.

20. Ustanovení § 10 odst. 1 věty první před středníkem zákona o dráhách a § 22 lesního zákona mají racionální podklad. Při provozu dráhy lze totiž nejlépe odhalit možnou příčinu ohrožení bezpečného provozu a pro takový případ dává provozovateli (vlastníkovi) dráhy i reálnou možnost své povinnosti zajištění bezpečného provozu dostát a vzniku škody předejít, například v případě možného ohrožení suchým stromem jej pokácet, což musí vlastník strpět. Zákon o lesích pak vzhledem k často velké rozloze lesních pozemků, kdy vlastník lesa nemusí být schopen zjistit možné ohrožení, pak přímo ukládá vlastníkům ostatních (tedy i sousedních) pozemků povinnost provést nezbytně nutná opatření k ochraně svých pozemků, mimo jiné i proti vzniku škody pádem stromů, což jsou opět vlastníci dotčených lesních pozemků povinni strpět.

21. Jak vyplývá z výše uvedeného, § 10 odst. 1 věta první před středníkem zákona o dráhách v rozhodné době tedy zakotvoval taková práva a povinnosti provozovatele (vlastníka) dráhy, které nejen omezovaly vlastnická práva vlastníků pozemků sousedících s dráhou, ale ve svém důsledku upravovaly i dohled nad věcmi (tedy i stromy jako součástmi pozemků), které mohly bezpečný provoz dráhy ohrožovat, včetně oprávnění je odstraňovat, což musel vlastník strpět. Ustanovení § 22 zákona o lesích pak ukládalo vlastníku sousedních pozemků přímo povinnost činit taková opatření, aby vzniku škody pádem stromů z lesního pozemku na svých pozemcích předešli, což opět musel vlastník lesního pozemku strpět. Tato ustanovení ve svém důsledku vymezují, kdo má dohled nad stromy, které ohrožují bezpečný provoz dráhy. Zajištění bezpečného provozu dráhy je nejen primární povinností provozovatelů a vlastníků dráhy, ale je i ve veřejném zájmu. Ustanovení § 10 odst. 1 věta první před středníkem zákona o dráhách a § 22 zákona o lesích nejsou v pravém smyslu slova speciálními ve vztahu k občanskému zákoníku, pouze jeho ustanovení (zejména § 2937 o. z.) modifikují tím, že vymezují podmínky pro určení dohledové osoby.

22. Z toho vyplývá, že dohled nad stromy nacházejícími se v ochranném pásmu dráhy, které kvůli přírodním vlivům ohrožují bezpečný provoz dráhy, měl v rozhodné době (od 1. 4. 2017 do 14. 1. 2020) ve smyslu § 2937 o. z. provozovatel (vlastník) dráhy.

23. V posuzované věci žalobci, který je provozovatelem i vlastníkem dráhy, způsobil škodu suchý, dřevokazným hmyzem napadený strom, který stál na lesním pozemku žalovaných. Dráha byla tedy ohrožena jeho pádem z příčiny přírodních jevů, kterými nejsou jen mimořádné klimatické jevy, ale i „obvyklý chod věcí“, tedy skutečnost, že strom napadený dřevokazným hmyzem uschl. Suchý strom stál v těsné blízkosti kolejí (ve vzdálenosti 1,65 m), takže při provozu (kontrole) dráhy mohl (měl) být žalobcem (jeho zaměstnanci) spatřen a bylo na něm, aby vyhodnotil možnost ohrožení dráhy a učinil příslušná opatření, což se nestalo.

24. K námitkám dovolatelky dovolací soud uvádí, že z uvedených důvodů žalovaní za vzniklou škodu neodpovídají podle § 2937 o. z., neboť dohled nad věcí měl žalobce. V takovém případě se § 2910 o. z. ve spojení s § 2900 o. z. nepoužije. Žalobce prostřednictvím pověřené osoby (společnosti Chládek a Tintěra) před škodní událostí sice vyzval žalobce k ořezu a kácení blíže neurčených stromů v blízkosti dráhy, avšak současně je informoval o tom, že pokud s tím budou souhlasit nebo pokud se nevyjádří, provede ořez a kácení bezplatně firma pověřená žalobcem. Za těchto okolností mohli žalovaní oprávněně spoléhat na to, že ořez a kácení v potřebném rozsahu bude provedeno osobou

zajištěnou žalobcem. Odkaz na nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 11/10 není případný, neboť se týkal zákona o dráhách v předchozím znění (právě v reakci na tento nález došlo k novelizaci zákona o dráhách, která je pro posouzení dané věci rozhodná) i nyní neúčinného občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.

25. Z uvedených důvodů je závěr odvolacího soudu, že žalovaní za vzniklou škodu neodpovídají ve výsledku správný, a proto Nejvyšší soud dovolání žalobce zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

26. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud ale žádné vady neshledal [s dovolatelkou tvrzenou vadou – viz otázka 1) – se dovolací soud vypořádal v bodu 6 tohoto rozhodnutí].

V dovolacím řízení byli úspěšní žalovaní a měli by tak podle § 243c odst. 3 věta první, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. právo na náhradu nákladů dovolacího řízení. Žalovaným však v dovolacím řízení žádné náklady nevznikly, proto soud vyslovil, jak je ve výroku II tohoto rozhodnutí uvedeno.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 30. 4. 2025

JUDr. Hana Tichá
předsedkyně senátu